

Borgere med stofmisbrug er på mange måder sundhedsvæsnets smertensbørn. De er ofte svære at hjælpe, de gør ikke altid, hvad der bliver sagt, og deres problemer har ofte komplicerende sociale og psykiatriske aspekter. Behandlingsmæssigt er holdningen ofte, at de hører hjemme et andet sted.

Tidligere socialoverlæge i Københavns Kommune Peter Ege giver i en ny bog en autoritativt redegørelse for, hvordan den dominerende forståelse af misbrugsproblemer og løsningen heraf har spillet fallit. En tilgang, der stadig bærer præg af fortidens stigmatiserende og moralistiske syn på "misbrugerens" slette karakter.

Ege advokerer for, at interventioner på misbrugsområdet skal have et evidensbaseret grundlag – et synspunkt, der er ikke er så selvindlysende, som det burde være, på et område, der er præget og plaget af værdipolitik, myter og moralske mavefornemmelser. Fra politisk side udmøntes dette i kontrol- og strafforanstaltninger, der medfører yderligere tragedie for i forvejen svært udsatte borgere.

Bogen redegør fint for, hvor mangelfuld den biomedicinske sygdomsmodels forståelse af de diagnostiske kategorier 'misbrug' og 'afhængighed' er. Ege argumenter overbevisende imod en sygdomsforståelse baseret på reduktionistisk neurobiologi – i stedet må der anvendes en bredere biopsykosocial forståelsesramme og epidemiologiske metoder. Frem for at betragte afhængigheds- og misbrugsfænomener som afgrænsede sygdomsenheder bør disse forstås på et spektrum, som spænder fra det klassiske billede af den hjemløse heroinmisbruger til den såkaldt almindelige dansker, som står for det ganske udbredte rekreative stofbrug. Meget stofbrug giver nemlig ikke anledning til problemer for den enkelte, hvilket ofte overses. For en mindretal har stofbruget imidlertid en stærkt problematisk og behandlingskrævende karakter – ofte fordi stofbruget er kombineret med alvorlige psykiatriske lidelser og massive sociale problemer.

Ege leverer en bredside mod psykiatrien for dennes manglende vilje og evne til at gøre en indsats for de ildestedte mennesker med såkaldt dobbelt diagnose, der ofte kommer i klemme, fordi de afvises fra psykiatrisk side på grund af deres misbrug. En kritik, der uden tvivl er udtryk for en begrundet frustration fra en fagperson, der i mange år har arbejdet i forreste led og set, hvordan systemet svigter. Men også en kritik, der ikke får ikke mange nuancer med. Set fra en psykiatri, der med yderst knappe ressourcer kæmper for at yde en bare nogenlunde tilstrækkelig behandling af et til stadighed voksende antal patienter, burde skytset nok rettes mod et højere politisk niveau.

Bogen indeholder en gennemgang af de forskellige stofgruppers udbredelse, virkningsmekanismer, skadesvirkninger samt risikofaktorer for problembrug. Medicinske og psykosociale behandlingsmetoder beskrives kort. Endvidere giver bogen et interessant indblik i historien bag misbrugsområdets placering i socialektoren. En organisering, der vel mest af alt er en historisk tilfældighed, og som ifølge Ege har bevirket en manglende forankring i sundhedsfaglig tænkning og praksis. Misbrugsområdet er i dag præget af mange forskellige aktører, og udviklingen på området beskrives af Ege som "pragmatisk, ateoretisk, reaktiv og på ingen måde proaktiv".

Misbrugsområdet har været – og bliver stadig – betragtet som mindre prestigøst at forske i, ligesom der inden for det socialfaglige felt er ringere betingelser for og ønske om klinisk forskning. Endvidere mangler der koordination af behandlingsindsatserne, som er spredt mellem både kommunale og private aktører, mens ansvaret på det politiske niveau på uigennemskuelig vis er fordelt mellem forskellige ministerier og Social- og Sundhedsstyrelsen.

Ege advokerer for oprettelse af et videns- og forskningscenter og for et overordnet koordinerende organ til udformning af politik på området – en politik, der bør have et langt større fokus på forebyggelse.

Politisk har den altovervejende tilgang været præget af forbud, kontrol og straf. Nullernes borgerlige nultolerancepolitik definerede sig direkte i modsætning til viden og forskning, hvilket ifølge Ege var symptomatisk for en generel mangel på interesse for, om indsatser har virket; det gælder såvel de politiske strategier som de behandlingsmæssige interventioner.

Et krav om evidensbaseret betyder imidlertid ikke, at *one size fits all*; misbrugsområdet må være kendetegnet ved en behandlingsmæssig pluralisme, der modsvarer feltets kompleksitet.

Ege argumenterer for afkriminalisering af såvel cannabis som andre stoffer til eget brug. Den nuværende lovgivning med drakoniske strafferammer virker indirekte som en hjælpende hånd til kriminelle bagmænd, ligesom den gør brugernes liv endnu mere elendigt, skaber øget afledt kriminalitet – og koster samfundet enorme ressourcer. Strategien med fokus på forbud, kontrol og straf er således både ineffektiv, dyr og skadesforvoldende. Ege rejser det relevante spørgsmål, hvorfor det allestedsnærværende krav om evidensbaseret tilsyneladende ikke gør sig gældende hvad angår kontrolpolitikken.

Bogen påstår ikke, at der findes nemme løsninger, heller ikke i form af legalisering. Der må en besindig kontrol til der, hvor det giver mening. Men i stedet for at betragte stoffer som dæmonisk gift argumenterer Ege for, at vi som samfund må forsøge at regulere brugen og begrænse udbredelsen af stofferne, ligesom det er tilfældet med andre potentielt skadelige påvirkninger i samfundet.

Bogen fungerer både som en fagligt velfunderet håndbog og som et til tider polemisk debatindlæg, hvilket er forfriskende. Den er skrevet i en let, formidrende sprogtone og vil være yderst brugbar for klinikere inden for alle felter – og kan med stor fordel også læses af beslutningstagere og administratorer.

Af Emil Hvidberg Christensen, psykolog, Psykiatrisk Center København

